

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Sveti dan.

Ker danes vam je v Davidovem mestu rojen Izveličar, kateri je Krist Gospod.

(Luka 2.)

Če pogledamo na nebo, kakor kralj med zvezdami gospoduje gori svitlo božje solnce.

Če si mislimo cerkveno leto kakor nebo in razne praznike za zvezde na tem nebu, sveti se današnji dan kakor zlato solnce in vsi drugi prazniki so otemnjeni pred njim.

Kako to?

„Glejte . . . danes vam je v mestu Davidovem rojen Izveličar, kateri je Krist Gospod.“ (Luk. 2, 10—11.)

Imenitnost te največe zgodbe, kar jih je doživel Adamov dom in jih bode, premišljujmo te trenutke.

Novorojenemu Bogu vse to v čast, sebi v dušno povzdigo.

*

V mali kočici na samem se dete rodi. Kaka radost za ubozega očeta in za ubogo mater. V svoji revščini se tolažita že danes: kolika podpora jima bode to dete za prihodnje dni; palica, tako upata, jima bode za njuno starost. — Vkrepijo ju v tem upu in jima želimo tega istega tudi mi.

V premožni hiši v mestu ali zunaj na selu se dete rodi. Sosedje in sosede voščijo srečo. Veselje pa prevladuje mater in očeta; saj mislita že danes, kako bosta izkušala to darilo iz nebes izrediti v božjem strahu, tako da bo vseč božjim izvoljencem in ljudem. Potem pa, tako upata, zdravo na duši in na telesu nekokrat lahko nastopi to opravilo v hiši,

kakor jima je danes obema. Svojega blazega namena nikoli ne more zgrešiti ta domača hiša, tako sodita, da jo bo le vodilo to najino dete, dobro odgojeno, domačim v srečo; revežem v tolažilo; sebi samemu v zadoščenje.

V kraljevem mestu se dete rodi. Kako pojo zvonovi, kako se strel glasi, kako godbe prehajajo mesto na okrog. Saj bode to dete za nekaj časa nosilo kraljevi venec in žezlo in bo gospodovalo deželam. Prva osebnost bo v deželi tako, da dolgo in dolgo ne bodo šteli družega za njim. Ob njem se je obistinilo izrecilo tako najstarejega kakor najslavnejega pesnika Homerja, ki zahteva: „Kralj bodi eden.“ — Glas o tem veselju sega v ljudstva in po svetu naokrog. Čestitajo velika mesta in kraljestva ter cesarstva: up prihodnjega človeštva jim namreč v tem detetu tli. Zato se glasi danes po mestih, v kronovinah, skozi celo kraljestvo in daleč čez meje se glasi vzneseni klic: Bog živi kralja; Bog živi kraljico; Bog naj novorojenčka živi!

Dragi! Ne dete v borni kočici; ne dete v imoviti hiši našega mestjana ali tudi seljana; ne dete na kraljevem prestolu je to, ki nam je rojeno današnji dan: to je človeško in božje dete ob enem — to je nas vseh prihodnji Odrešenik Jezus Krist. Njegovega sv. rojstva se ne veseli le ena hiša; njih več; ali ena dežela in več dežel, veseli se ga nebo in zemlja: „Čast Bogu na visokosti in mir na zemlji ljudem —“ (Luk. 2, 14.) se nam glasi angeljske pesmi poziv. — Nočem temu detetu, dragi, prispodobljati

tudi ne rojstva svetnega kraljeviča. Tega nočem in ne smem. Pero med prsti bi mi pisočemu tako preperelo; jezik v grlu bi mi moral vsahniti in besedo do vas bi mi zaprlo, ko bi se toliko zapozabil. Saj je proti svetemu Bogu prvi kraljevi rojenček le usmiljenja vredni ubožec, ki svoje glavnice niti dvigniti ne smé, da bi se iz mehkih pernic vun nasmehnil temu detetu, ki v bornih jaslicah leži. Vse zemlje je to dete poglavar, vladar vsem sedanjim svetovom, vladar vsega še ne nestvarjenega v božjem vsemiru.

* * *

Dragi! Doneslo je to danes nam rojeno božje dete sv. vero na svet.

S to nebeško vero vred nam je prižgalo vsakovrstnih čednosti luč; saj sploh vse izvirajo iz nje. Učilo nas je ponižnosti kakor podlage vsaki kreposti; nedolžnosti z vsim svojim čistim življenjem; potrpežljivosti v neprilikah na svetu; pred vsim pa prizanesljive ljubavi v tej sv. svoji veri, imenovani vseskozi vera „miru in ljubezni.“

Zato nam bodi pristrčno pozdravljeno danes ti ljubo dete, v jaslice položeno; pozdravljen naš Bog. — Klanjamo se ti polno dušo. Molimo te iz vseh svojih nam danih moči.

Nebesom si rojeno v slavo — „Čast Bogu na visokosti“ — nam na svetu si rojeno v tolažbo — „In mir na zemlji ljudem!“ (Luk. 2, 14.)

Vekovita ti čast in zahvala. Amen.

Na praznik sv. Štefana.

Gospod Jezus, sprejmi mojo dušo.

(Dej. apost. 7.).

So ljudje, ki izpreminjajo nazore, kakor se preoblači odelo. Danes trdijo to; a jutri so dejali vse trjeno v nič. Danes belo, jutri črno. Zanesti se ne moreš na nobeno njih besedi; brez dvombe še manj na katero njihovih dejanj.

Če pa gledamo na svetnika, ki nam ga kakor zapovedan god stavi sv. cerkev danes pred oko — je to popolnoma nasprotna

podoba. Prepričevalno uči in dela čuda. In ko zobmi škripljejo zoper njegov uk in njega, ozira se v nebo in vidi tam božje veličastvo ter Jezusa na božji desnici. Za to svoje versko prepričanje gre sv. Štefan v trpenje in v smrt.

Dragi! Poglejmo na nekaj svetopisemskih izgledov trdnega prepričanja in na današnjega svetnika izgled ter vkrepimo tem potem v svojem verskem prepričanju sami sebe.

*

Kako se v življenju kaže trdno prepričanje?

Trdno prepričanje za pravo stvar je to, da te ne dobrikanje ne zasmehovanje; ne vgodnost ne nevarnost; ne življenje ne smrt ne premakne od tiste poti, ki je prava.

Človeštvo se je zelo zagrešilo na zemlji. V božje otroke in človeške otroke so se ločili. Celo obžaloval je Bog, da je stvaril človeka. Zato ga je sklenil z zemlje potrebiti z živino, laznino in ticami pod nebom. Temu je odločil dobo človeških dni 120 let. Zaupnik božji pa je postal Noe, ki se je v svoji pravičnosti in popolnomosti pripravljaj na vesoljni potop, ki naj pride. — Barko si je po božjem povelju naredil v ta namen. Tudi kakor pridigar je nastopil med zabredlim človeštvom. Toda niso se zmenili za njega opominje in so ga zasmehovali. „Jedli so in pili, ženili se in možile do tistega dne, ko je šel Noe v barko.“ (Mat. 24, 38.) — Obžaloval jih je Noe; a vkoreninil si to prepričanje, da vresniči Bog, kar je zagrozil. Ne premeni ga zasmeh niti za las, kakor bi ga dobrikanje ne bilo. — Iz dna zemlje naraščajoča povodenj in nalive voda doli iz neba — vse to je po dokončanem obroku vgonobilo božje stvarstvo na zemlji. — Rešil se je edin Noe s svojo hišo. (I. Moz. 6—7.)

To zgodba o neupognjenem prepričanju moža iz najstareje dobe človeštva.

Ko so Judje prišli pod oblast Selevcidov, divjal je zoper nje še prav posebno Antioh Epifan. Določno se je zaklel zoper judovsko vero, ki je častila enega samega Boga. Celo silil je Jude, naj bi se vdeleževali paganskih godov; darovali naj bi tujim

bogovom in jedli nečiste jedi. Mučen bodi, kedor tega ne stori. — A bila je v ljudstvu krepka žena, podobna Juditi in Esteri, polna verskega prepričanja, jasnega uma in čvrstih dejanj. — Vsekako jo hoče kralj vgonobiti. Ukaz je razposlal, da so judovski darovi, obrezovanje, svetkovanje raznih prazničnih dni in izpolnjevanje svetih šeg prepovedani pod smrtnim kaznovanjem. In to ne le v Jeruzalemu, nego povsod, kjer bivajo Judje. Ni se jih veliko uprlo temu verskemu trinoštvu. — A med temi malimi je bila velika mati s svojimi sedmimi sinovi. Kralj jih je silil, naj bi uživali Judom nedovoljeno svinjsko meso in z nečloveškimi mukami jih je hotel do tega prisiliti vse od najstarejšega začenski do najmlajšega. Trpinčeni so bili drug za drugim. Priča vsem tem krutostim je bila junaška mati. Vsi so pomorjeni. Najmlajšemu njih je celo prisegel kralj, da ga stori bogatega in srečnega in ga hoče imeti za prijatelja. Da — celo materi je svetoval, naj mu boče svojim prigovarjanjem v rešenje. A mati uprav nasprotno ravnaoč ga je opominjala z domačo besedo, da naj bo svojim mučeništvu prestalim bratom vreden tovariš. Zato je kralj nad tem najmlajim divjal še grozoviteje nego nad brati. — Konečno so za sinovi umorili še mater. (II. Mak. 7.)

To pa zgodba o prepričanju za vero iz prav zadnjih časov starega zakona.

In danes? — Danes pa nam je, dragi, pred očmi eden izmed prvih stebrov nove po Kristu oznanovane edinoizveličanske vere. Eden prvih med temi, ki so izgubili za-njo časno življenje zato, da so si pridobili večno. To je diakon Štefan. — Diakon, t. j. služabnik po naše, je postal tem načinom, da so apostoli položili nanj roke in ga odločili s šestimi drugimi sosebo še revežem v službo. — Štefan se je pa med temi sedmerimi še prav znatno odlikoval po čudežih in velikih znamenjih med ljudmi. — Zato so ga tožili sovražniki Kristove vere in nadražili ljudstvo zoper njega. Govoril je pred njimi v znak svojega globokega verskega prepričanja. Sijajno besedo jim je povzdigoval staro zavezo, koje proroke so proganjali in morili očetje teh, ki ga poslu-

šajo to trenutje; z veličastno spričo pa je poveljeval novo zavezo, nastalo s prihodom „pravičnega, kojega izdajalci in ubijalci ste bili sedaj vi!“ — Ko so čuli vse to, zapili so nad njim; zatisnili svoja ušesa ter vsi kmalu planili nanj. — Pobili so ga kamenjem. (Dej. apost. 6—7.)

To zgodba o trdnosti prepričanja iz najzgodnejših časov krščanstva ali novega zakona.

* * *

Dragi!

Zadostujo naj vam ti izgledi, ko vidimo pred seboj današnjega vzvišenega mučenika za Kristovo sv. vero — sv. Štefana, t. j. venec ali ovenčanca po naše, prvega namreč, ki je prepričan za njeno istinitost dal za-njo svoje življenje.

Njemu v spominj sklenimo, da nas tudi ne za las ne odpravi od našega verskega prepričanja, od nobenega našega dobrega prepričanja, niti prilizovanje niti zasmeševanje; niti naša vgradnost niti nam preteča nevarnost; niti življenje niti smrt. Amen.

Francišek Tavčar.

Non totus proficiscar.

Odšel je, toda ne ves. Telesno se je poslovil, njegov duh pa biva med nami. Kedo bi ne bil ljubil tega zlatega srca! Zato sem vzel z veseljem pero v roko ter narisal nekaj potez iz njegovega življenja.

Vže teče osmo leto, odkar smo spremili Tvoje zemske ostanke na pokopališče v Šmartinu pri Kranju. A skoro ni dneva, da bi se Te ne spominjal. Nisi gorel kakor velika luč na svetilniku, toda Tvoja dela imajo večjo vrednost v knjigi življenja, nego dela marsikakega visokega dostojanstvenika. Saj nisi nikedar iskal lastne časti, temveč le čast božjo. Na samotni gori sv. Jošta si zaprl oči temu svetu in duša se Ti je pospela v dom nad oblaki. Odšel si, toda ne ves. Spominj, ki ga postavlja »Danica« s temi vrsticami na Tvojo gomilo, naj priča o naši nevenljivi ljubezni do Tebe.

I.

František Tavčar se je porodil dne 29. januarija 1832 v Poljanah nad Škofjo Loko. Videli bomo pozneje, da je delal čast svojemu zavetniku sv. Františku Saleziju.

Začetne šole je obiskoval v Škofji Loki ter stregel v ondodni nunski cerkvi pri sv. maši. Prejel je od samostana marsikako dobroto in tudi pozneje so ga podpirale nune. Gimnazijo je pohajal v Ljubljani, kjer ga je sprejel takratni vodija dr. Ivan Zlatousti Pogačar v Alojzijevišče. Kakor Alojznik je bil František Tavčar marljiv in izgleden dijak. Ker se enak rad druži z enakim, imel je tudi Tavčar izredno pobožnega Alojznika Emanuela Rehna za svojega prijatelja. Hodila sta v prostih urah po vrtu in se pogovarjala. Ko je jima potekel pogovor, šla sta molit na kor domače kapele. Rehn je vstopil v strogi red karmelitov, naš František pa v bogoslovje, kjer se je pripravljajal za duhovski stan.

Knezškof Anton Alojzij Wolf ga je posvetil 22. julija 1856 v mašnika ter mu odločil prvo službo v Dobrépoljah na Dolenskem. Lahko si mislimo, s kakošno vnemo je deloval mladi duhovnik v svoji prvi službi. Dostaviti nam je pa še nekaj bolj važnega. Ta vnema ni nikoli opešala v njem, temveč ga je vodila v dušnem pastirstvu do njegove smrti. Tudi nevspehi ga niso vznemirjali. Potrpežljiv in dosleden je bil do konca svojih dni, držeč se apostolove besede: »Jaz sem sadil, Apolon je prilival, Bog pa je dodelil rast.«

Iz Dobrépolj ga je dvignil dekret 10. oktobra 1865 v Kamenik. V tem lepem mestecu ob vznožju Grintaveev se mu je odprl nov delokrog. Ako si Tavčarja iskal, dobil si ga doma pri molitvi, ali pa v cerkvi, v šoli in pri postelji bolnikov. Tu se je počutil najbolje. Kameničanje so kmalu spoznali vrline svojega izglednega dušnega pastirja; žal, da so ga imeli med seboj le dve leti in tri mesece. Škofijstvo ga je z odlokom iz dne 2. januarija 1868 pomaknilo še nekoliko višje na Gorenško, v starodavni Kranj.

V Kranju je deloval Tavčar od l. 1868 do 1879. Bil je pomočnik župniku-dekanu Ivanu Rešu. Ko je postal po Reševi smrti

leta 1874 Anton Mežnarec župnik in dekan v Kranju, bil je Tavčar tudi svojemu sošolcu Mežnarcu vdan sotrudnik v dušnem pastirstvu. Lahko bi bil napravil izkušnjo za samostojno duhovsko službo, toda ostal je raje podrejen predstojnikom. Hotel je služiti, ne gospodariti, ker je bila v njem zamorjena vsaka iskrica častiželjnosti. Velik je bil v malem, zato je veliko dosegel. Zadovoljen je bil z malim in zato je bil srečen. Tako skromen duhovnik mora biti ljub Bogu in ljudem.

Kranjci so Tavčarja nad vse čislali. Radi bi ga bili obdržali vedno med seboj, toda vzeli so ga jim Šentjoščanje. Le-ti niso imeli leta 1879 nobenega duhovnega pastirja. Ni čuda, da jim je hodilo na misel: Kaj, če bi prišli kranjski »gospod Frone« k nam? Sv. Jošt kraljuje na samotnem hribu nad Kranjem ter pripada šmartinski župniji. Tako zaslužnemu možu, ki se je do sedaj že 23 let trudil v Gospodovem vinogradu, bi se bila spodobila kaka lepša in boljša duhovnija; a Tavčar je bil tudi s sv. Joštom zadovoljen. Kakor popolno nesebičen človek je tako-le računil: Na sv. Jošt zahaja mnogo romarjev in jaz jim lahko veliko dobrega storim v njih dušnih potrebah.

Knezškof dr. Ivan Krizostom Pogačar se je čudil, da si Tavčar želi na goro. Pustil ga je, a dostavil poslanecu, kojemu je Tavčar poveril ta svoj sklep in svojo prošnjo, besede: »Naj gre, pa le za nekaj časa; jaz ga doli potrebujem.« Poznal ga je namreč natančno kakor svojega gojenca in kakor duhovnika.

Veselo so peli zvonovi, ki je dobila dvo-stolpna cerkev sv. Jošta zopet svojega varuha. Vse je oživelo o njegovem prihodu, kajti tukaj je bil Tavčar prav v svojem »elementu.« Opravljajal je božjo službo, sprejemal je romarje in jim naklanjal božje usmiljenje. Tudi marsikak duhoven je obiskal svojega dražega znanca vrh gore in vsakemu je ljubeznivo postregel. Mnogokrat ga je prišel tje gori pozdravit takratni alojzijeviški vodija profesor Tomo Zupan ter je bival o šolskih počitnicah pri njem po dalj časa. Pomagal mu je tudi v cerkvi in ob

izpovedovanju, ki ga je toliko bilo. Prav tako je bil pisatelj teh vrst večkrat pri njem.

Pa tudi Tavčar ni pozabil svojih starih prijateljev. Vsak teden enkrat ali dvakrat se je napravil s svojo ljubo spremljevalko, s krepko palico, v nižave. Pot mu je šla v Šmartin in na ono stran Save, v Kranj. Kakor popularna oseba je srečeval povsod znance. Ko se je pogovoril z njimi, odpravil se je popoldne domu ter dospel zvečer do svojega vzvišenega sedeža.

Mirno mu je potekalo življenje na samotni višini od leta 1879 do 1888. Vkretili pa so, da naj gre Tavčar v Besnico, doli pod sv. Jošt. Dekreta ni dobil nobenega; le zasebno pismo generalnega vikarija žl. Paukerja. Njemu je bila ta želja priproste pisma ukaz. In selil se je v hudi zimi tje doli. Veliko se mu je pokončalo hišnega orodja, ki se je kar takalo po strmini in po snegu navzdol: stoli, podobe v okvirih in drugo blago. Gospodje so pa potem zahtevali to, da naj bo eno nedeljo božja služba v Besnici; eno nedeljo pa pri sv. Joštu. In to po zimi. Gospod Franc se ni strašil težav, prenašal jih je brez tožbe. A tedaj je vendar potožil, da je taka zahteva nevместna. Sneg je pa pokazal še to zimo — in gorski sneg nekaj izda — da je tudi neizvedljiva. Zato je moral samevati sv. Jošt. Hodil je pa v bolji letni dobi pozneje prostovoljno gori, kadar je le mogel zastaviti v Besnici prijatelja Tomo Zupana.

Blagemu možu je bilo končno vsojeno, da je preživel ostanek svojih dni ne v Besnici, nego pri sv. Joštu. Leta 1894 je odšel zopet na goro ter deloval tukaj do završetka svojega življenja. V jutro 23. avgusta 1897 je nagloma zaprl oči temu svetu. Včakal je 65 let in 7 mesecev.

Njegovo truplo sta 25. avgusta od sv. Jošta do Stražišča spremljevala župnika Maksimilijan Veja iz Bukovšice in Frančišek Pokoren iz Besnice. V Stražišču je bilo zbranih mnogo drugih duhovnikov, ki so skazali zadnjo ljubav milemu sobratu. Prostorno hišo božjo sv. Martina je polnila množica ljudstva. Kranjski dekan Anton Mežnarec je opravil po svojem mnogoletnem prijatelju mrtvaško opravilo. Za pogrebni

govor si ni mogel izbrati boljšega reka, nego so Gospodove besede: »Prav, dobri in zvesti hlapci, ker si bil v malem zvest, te čez veliko postavim.« Dekan Mežnarec je rad nastopal, kakor da ni prečuteč človek. A to pot mu je topilo ne le enkrat besedo. Vedel je, kaj zakoplje v črno prst.

Truplo smo položili ob desni strani glavnega cerkvenega vhoda. Reveži so jokali zavedajoč se izgube svojega dobrotnika. Sploh pa je imel pogreb nekaj veselega na sebi. Ako se je utrnila kaka solza v našem očesu, ni se utrnila v skrbi, kje je gospoda Franca sedanji dom. Saj smo imeli trdno upanje, da se njegova duša že veseli v nebesih.

2.

Oglejmo si sedaj Tavčarjevo vna-
njo podobo in njegove duševne
lastnosti.

Bil je srednje, precej močne postave. Na temnopoltnem obrazu si čital nenavadno dobrodušnost. Usta so izraževala neprisiljeno milobo, ki se ti je prikupila prvi hip. Male črne oči, obsenčene s košatimi obrvi, so gledale tako prijazno, da si sklepal ob prvem vtisu: To je blag človek. Poprej črni, a v poznejših letih beli lasje so ga delali toliko častitljivejšega. Gibanja in govorenja je bil bolj počasnega; prenačil se menda ni nikoli in tudi govoril ni nikedar nepremišljeno. Nosil je strogo kanonično obleko t. j. dolgo črno suknjo ter visoke svetle škornje, vse lično in brez graje. Zadnja leta se je vdal tudi dolgim hlačam, o poletni dobi brezdvomno zdravejši in lepši noši.

Toda dovolj o njegovi vnanjosti. Saj so človekove telesne lastnosti postranska stvar; glavna reč je duševna kakovost, ki jej pravimo značaj. Podoba, vtisnena v denarju, je formalnost; pravo veljavo mu daje še le tvarina, iz katere je kovan. Zlato je več vredno, nego srebro in baker. In v tem oziru smemo reči, da je bil Tavčar zlata duša. Obče so mu rekli »gospod Franc« in vsak je vedel, kedo je to. Otroci so mu od daleč hiteli na proti; prav tako so ga tudi odrasli pozdravljali vedno z vedrim obličjem. Poznalo se je, da ga ne spoštujejo samo, temveč tudi ljubijo. Ni čuda. Ker je bil prijazen vsakemu, bil je tudi njemu vsak prijazen.

Dušeslovci so si že mnogo vbijali glavo, kako bi se mogla po potezah na obrazu presojevati notranjščina dotičnega človeka. Lahka ta znanost ali pravzaprav umetnost ni, in tudi zanesljiva ne, vendar ima neko podlago. Resnica je, da nosi strasten človek na svojem obličju gotove črte, ki jih miren in skromen nima. Seveda so to hieroglifi, ki jih je zelo težko raztolmačiti. Če tudi ne moremo reči določno: Ta ima take in take lastnosti — vendar vsaj čutimo, da bi vtegnil tak biti. Odtod znani izreki: Obraz ne laže — na čelu mu je zapisano — iz oči se mu bere — ni mi simpatičen — na prvem pogledu mi ni bil všeč, in drugi.

Naš Frone je imel tako srečno naravo, da je vzbujal tako zaupanje. Bil je pristen Izraelec brez zvijače. Vsakega je dobro sodil in slabosti drugih na lepo stran obračal. Menda sploh ni bil zmožen, da bi komu škodoval, tudi z besedo ne. V njegovi navzočnosti se je govorilo odkrito; brez skrbi si se zanesel nanj, ker je bil mož brez hlimbe. Kratko: Pri Tavčarju ni imela veljave običajna prislovica, da ljudem toliko manj zaupamo, kolikor bolj jih spoznavamo.

Poleg odkritosrčnosti ga je dičila izvanredna skromnost. Na svetu ni malo takih, ki taksirajo same sebe visoko, previsoko; zato nam dobro dene, ako se tuintam seznamimo s kako vijolico. Gospod Frone se ni nikedar povzdigoval, najraje je ostal med zadnjimi. Vpošteval je sodbo drugih, a s svojimi nazori ni silil v ospredje. Menda je smatral vsakega za boljšega, nego je bil sam; četudi je bil prav on najboljši. Sebičnosti ni poznal, vsakemu je hotel biti sluga, raje je bil pozabljen nego slavljen. Posvetne časti ni iskal, saj je menda največja človekova čast njegov lep značaj. Pa ne smemo misliti, da je bila ta skromnost posledica njegove omejenosti. Nikakor. Tavčar je bil nadarjen ter je veliko vedel — da bi se bili takrat zahtevali tako vsakdanji redi ob maturi, kakor danes bil bi odličnjak v osmi šoli. A nikoli ni hotel razlagati svoje modrosti. Držal se je izreka sv. Bernarda: „Non clamor, sed amor clangit in aure Dei — Ne vpitje, temveč ljubezen velja pri Bogu.“ Tako blagi ljudje niso gosto posejani med nami.

Zvesta družica mu je bila potrpežljiva o s t. O njegovem patronu sv. Frančišku Saleziju se čita, da je imel čudovito pohlevno naravo. Ohranil je enakodušnost v vseh ne-zgodah življenja ter si pridobil s svojo krotkostjo sreča nasprotnikov. Prav ta lastnost je prikupovala tudi Tavčarja. Nikoli ga nisi videl nevoljnega. Že njegovo vedro obličje ti je bila nekaka tolažba, ako te je težila ta ali ona skrb. Če si mu potem še razodel svojo težavo, olajšalo ti jo je do cela njegovo sočutje. Sam je znal potrpeti; zato je tudi druge vzpodbujeval na potrpežljivost. Z vsem je bil zadovoljen; nikedar se ni pritoževal; vse je sprejemal z vdanostjo, dobro in hudo. Človek tako lepih lastnosti zasluži naše spoštovanje.

Morebiti kedo pripomni: Kar nam je prirojeno, to izvršujemo brez napora.

Istina je, da nas stanejo podedovane čednosti manj truda, nego one, ki bi jih morali še le pridobiti. Toda vsi, ki so gospoda Fronca natančneje poznali, pravijo, da tudi njemu niso bile omenjene lepe lastnosti igrača. Bil je res že po naravi miroljubnega značaja; toda tudi v njem se je oglašala semtertje kaka nevolja. A ni jej pustil gospodarstva prav nikoli. Zaslužnil jo je s premagovanjem ter si pridobil na ta način tako krotkost, kakor jo občudujemo le nad blaženimi.

3.

Takošen je bil Frančišek Tavčar kakor človek. A še lepši se nam kaže kakor duhovnik.

Svečeništvo se smatra za nekaj vzvišene-ga. A da se mu izkazuje čast, ne zado-stuje stan sam po sebi; temveč si mora do-tičnik tudi zaslužiti spoštovanje. Gospod Frone je bil izmed onih srečnih, ki ga je pravi poklic dovedel v mašniški stan. Gotovo ni nikedar želel postati kaj drugega. Z vso dušo je živel svojemu zvanju ter bil vzor duhovnika po božji volji. Dika je bil duhov-skemu stanu kakor cvetlica, ki ne krasi le sebe, nego tudi vrt. Svetemu Martinu pravijo »gemma sacerdotum — biser duhovščine.« Tavčarja pa je nekedo dovtipno, toda popolno resnično imenoval po starokranjsko »pušelje« duhovščine.

Kinčala ga je prisrčna p o b o ž n o s t. Roke sklepati in delati svet obraz je gola vnanjost, ako ni notranjščina prevzeta istinito pobožnih čutil. Tudi v tem se ne razodeva pobožnost, ako jo ima kedo vedno na jeziku. Velikrat je naprotno res. Tak je mnogo pot še daleč od Boga. Sree je ono središče, ki poganja iz njega resnično bogoljubje; zato so nam pristnokrepostni ljudje jako simpatični. Tavčar je bil izmed njih. Nič prisiljenega se ni videlo nad njim, nikake prenapetosti nisi opazil na njegovem vedenju. Vse je bilo naravno, samoumevno, ker je prihajalo iz srea.

V d u h o v s k i s l u ž b i je deloval mirno, brez šuma, enako mehki sapici vplivajoč na one, ki jim je bil dušni voditelj. Priljubilo se jim je lepo krščansko življenje, videčim tako vabljev izgled nad svojim dušnim pastirjem. O njem velja prislovica: „Hočeš druge vneti, moraš sam goreti.“ Glavni namen mu je bila božja čast in izveščanje duš. Ni mislil, koliko je že storil, temveč koliko bo še storil. Pravzaprav je pozabil sam na sebe ter živel za druge. Za vsakega je imel čuteče sree. Ob vsakem je rad postal in se z njim pogovarjal, bodisi da mu je kaj svetoval ali ga potolažil. V njem je imel marsikedo sočutnega in nesebičnega prijatelja, vedno pripravljenega kaj dobrega storiti. Ker ga je povsod vodila dejanska ljubezen do bližnjega, ni iskal dobrih služeb. Brez vgovora je šel tje, kamor ga je klical dekret. Skoro bi Tavčarja primerjali orodju, ki se dela z njim, kakor se komu poljubi. Vdan temu, kar bi Bog zahteval od njega, pokoril se je z enako resignacijo vsem odlokom cerkvene oblasti. Če bi ga bili odločili kdove kam, čutil bi se bil vendar srečnega. Zato so bili ljudje povsod z njim zadovoljni.

Službo božjo je opravljal izpodbudno. Ljub dom mu je bila izpovednica, ki je večkrat čakal v njej, da bi kedo prišel. Z veseljem je poučeval mladino ter rad obiskoval bolnike. Njegove pridige so bile tehtne. Govoril je počasi, umevno, glasno, toda brez nepotrebne afekta. Pojoče narečje, ki se ga radi drže tudi omikani Poljanci, se mu ni poznalo veliko.

Posebej nam je omeniti njegovo m i l o s r č n o s t d o u b o ž e v. Noben prosijak

ni šel neobdarjen od njega, vsak je prejel večjo ali manjšo svoto. Poleg tega je gospod Frone dajal z veseljem, nikedar z n voljo. Za vsakega reveža je imel pripravljeno kako prijazno vprašanje ter mu dal razun miloščine še kak lep nauk seboj za življenje. Človek tako dobrih rok ne more imeti mnogo posvetnega blaga, zato ga pa spremlja toliko več dobrih del v večnost. Tudi otrokom je bil Tavčar očetovsko naklonjen. Pomenkoval se je z njimi, hvalil jih, ako so bili pridni ter jim delil podobice.

Vrlinam tega blagega moža dodajamo še z v e s t o p r i j a t e l j s t v o, ki je je skazoval osobito svojim duhovnim sobratom. Kljub ascetičnemu mišljenju ni nosil nikedar glave po strani, temveč se veselil z veselimi. Rad je zahajal v duhovsko društvo ter bil vedno vedrega duha. Sploh je bil povsod, kamor je prišel, ljuba prikazen. Prisrčno se je smejal kakemu dobremu dovtipu, ki ga je ta ali oni izrekel. A sam ni govoril veliko. Raje je poslušal druge, ker je menda bolje molčati nego govoriti.

Sodba vseh, ki so Frančiška Tavčarja poznali, se vjema v tem, da boljšega človeka ni treba iskati.

Njegovo življenje je bilo sveto življenje.

Have pia anima! Blagor ti, zlata duša!

Župnik Josip Lavtižar.

Zatrite nekdanje cerkve in kapele ljubljanske.

(Dalje.)

14. Nekatero ljubljanske kapele, ki jih ni več.

N a o b č n o k o r i s t j e b i l o r a t o r i j tedaj, ko so pred dvesto leti zidali novo stolno cerkev. Dolničar, ki obširno poroča o grajenju, hvali božjo previdnost, ki je naklonila škofiji oratorij Kristovega Telesa. Kaj bi bili počeli brez njega, ko je bila stolnica podrta! V nedeljo dne 3. malega travna 1701 so se poslovili od stare cerkve — jezuit o Matija Paradischiz je imel slavnostni govor — v torek zjutraj ob 7. je nato graditelj stolnice dekan Ivan Anton Dolničar pl. Thalberg slo-

vesno blagoslovil oratorij bratovščine Kristovega Telesa. Istega dne ob 9. uri je omenjeni dostojanstvenik dvignil Najsvetejše iz njegove kapele v stari stolnici in ga je v procesiji prenesel v oratorij, kjer je pel slovesno sv. mašo v ta namen, da bi se posrečila zgradba. Za procesijo je šlo mnogo plemenitašev, med njimi kneza Turjaški in Eggenberg, duhovščina in polno ljudstva. Ves čas, ko so zidali novo stolnico, vršila so se vsa duhovna opravila v bratovskem oratoriju. Tu so se pele vsakdanje sv. maše; tu so beneficijati izpolnjevali svoje dolžnosti in se kanoniki zbirali v kor. O praznikih in nedeljah so bili v oratoriju cerkveni govori in so se vernikom delili sv. zakramenti. O jubileju so poleg treh drugih cerkva obiskovali oratorij, da so prejeli svetoletne odpustke. Tu je bila zahvalna služba božja zaradi zmag cesarske vojske. Oratorij bratovščine Kristovega Telesa je bil središče ljubljanske škofije in njeno stolno svetišče do 22. dne velikega srpana 1706, ko je ljubljanski škof Ferdinand grof Kuenburg prenesel presv. Rešnje Telo v dodelano stolno cerkev.

Pri Sv. Petru je stala *kapela sv. Mihaela*.^{*)} Na Valvazorjevi sliki ljubljanskega mesta jo opaziš znotraj pokopališkega obzidja med šentpetersko cerkvijo in duhovsko hišo. Bila je okrogla in je imela laterno vrh strehe. V vizitacijskem zapisniku škofa Rajnalda Searlchija stoji dne 17. velikega travna 1631 pripomnja, da so pod to kapelo posvečeno sv. Mihaelu devali mrtvaške kosti in da se je nahajal v njej neposvečen oltar, ki je bila na njem stara, polomljena podoba. Ko so meseca malega travna 1695 podaljševali šentpeterski duhovski dom, porušili so to starodavno kapelo, ki je bila že dalje časa zanemarjena in razsvečena. (Izv. XI. 81).

Izmed najvažnejših kapel stare Ljubljane je bila *kapelica sv. Ahacija*, ki je dičila deželno hišo na Novem (sedaj Turjaškem) trgu. Kdaj so postavili deželni stanovi zaščitniku kranjske dežele svetišče v svojem domu, ni znano, a slutiti moremo, da se je to zgodilo po zmagi pri Sisku. Opisovaje deželno hišo pravi Valvazor (XI.), da je precej velika, da ima razen prostrane dvorane neznasko veliko

izbo, kjer se vrše sodbe in shodi; takoj na sproti tej izbi je lepa kapela sv. Ahacija. To kapelo, ki jo omenja Valvazor, so odpravili v začetku 18. stoletja, a leta 1737. je zopet oživila. Dne 6. malega srpana rečenega leta je prepustilo deželno poglavarstvo dednemu stolniku kranjske dežele in slovenske pokrajine stanovskemu poslancu Frančišku Karolu pl. Hohenwartu s Kolovea ulico ležečo med njegovo in deželno hišo v porabo pod pogoji, da čim prej zopet postavi na svoje troške dostojno kapelo. Dne 5. in 28. kimalea mu je ista oblast zabičila, da imej ta kapela, ki bodi primerno vravnana in vsakemu pristopna, zidan obok in takisto same zidane, a nobene lesene stene (Mitt. 1858, 61). Stukature v novi kapeli in menda tudi oltar sv. Ahacija je izdelal Bavarec Nikolaj Reissmayer. Proti tujemu vsiljencu so se vprli domači umetniki sklicevaje se na cesarja Leopolda ukaz, ki daje zaščito opravičenim obrtnikom (Mitt. d. Mus. v. 1890, 135). V kapeli sv. Ahacija so bili deželni stanovi pri sv. maši vselej, predno so jeli zborovati. Maševal je kak prelat iz deželnih stanov, ki je imel službo in dohodke stanovskega kapelana. Nekaj časa je opravljal ta posel Ivan Ludovik Schönlleben, ko je bil stolni dekan; poleg drugih mu je šel naslov: „Illustrissimum Statuum Inelyti Ducatus Carnioliae Sacellanus“ (Mitt. d. M. v. 1894, I. 25). Odkar je zatrta kapela sv. Ahacija, minilo je že mnogo desetletij. V njenih razsvečenih prostorih se je nahajal dalje časa vložni in ekspeditni urad deželne vlade.

Tudi vicedomski dvorec, prednik sedanjemu deželnemu dvoreu, je imel svojo kapelico posvečeno presv. Trojici. Tičala je nad vicedomskimi vrati, ki so jih podrli izza ukaza okrožnega urada od 29. dne grudna 1790. (Vrhovec, Laibach 137.)

Škofija je imela nekoč kapelo žalostne Matere božje. Dolničar hvali v svoji zgodovini stolne cerkve Marijino sliko, ki je zaljšala škofijske kapele oltar. Žalostno Mater božjo so pozneje — kdo ve kdaj — nadomestili s sv. križem. »Catalogus Cleri« za l. 1889. ima še pod zaglavjem: Capellae zabeleženo:

Fragment kapelice sv. Ahacija v planu »Loutorij« v traktatu proti Turpatemu bogu, v št. 1. 1910 2474 (Dobruška, 1910)

zabrida niso

*) Pri tej kapeli se je nahajala kapelanijska (kranjska) hiša. Vrednostni listi iz 1545 (Mitt. d. M. v. 1894, I. 25) kažejo, da je bil kapelan sv. Mihaela stolni lavit Jakob Ljudevit. Leta 1544 je bil za l. 1544 plačan 3 gld. 40 kr. (Mitt. d. M. v. 1894, I. 25). Leta 1547 je bil za l. 1547 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1546 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1547 je bil za l. 1547 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1546 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1550 (ib.). — Leta 1602 je bil za l. 1602 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1601 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1603 je bil za l. 1603 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1602 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1604 je bil za l. 1604 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1603 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1605 je bil za l. 1605 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1604 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1606 je bil za l. 1606 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1605 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1607 je bil za l. 1607 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1606 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1608 je bil za l. 1608 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1607 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1609 je bil za l. 1609 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1608 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1610 je bil za l. 1610 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1609 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1611 je bil za l. 1611 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1610 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1612 je bil za l. 1612 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1611 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1613 je bil za l. 1613 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1612 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1614 je bil za l. 1614 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1613 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1615 je bil za l. 1615 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1614 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1616 je bil za l. 1616 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1615 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1617 je bil za l. 1617 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1616 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1618 je bil za l. 1618 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1617 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1619 je bil za l. 1619 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1618 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1620 je bil za l. 1620 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1619 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1621 je bil za l. 1621 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1620 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1622 je bil za l. 1622 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1621 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1623 je bil za l. 1623 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1622 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1624 je bil za l. 1624 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1623 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1625 je bil za l. 1625 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1624 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1626 je bil za l. 1626 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1625 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1627 je bil za l. 1627 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1626 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1628 je bil za l. 1628 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1627 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1629 je bil za l. 1629 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1628 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1630 je bil za l. 1630 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1629 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1631 je bil za l. 1631 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1630 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1632 je bil za l. 1632 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1631 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1633 je bil za l. 1633 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1632 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1634 je bil za l. 1634 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1633 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1635 je bil za l. 1635 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1634 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1636 je bil za l. 1636 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1635 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1637 je bil za l. 1637 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1636 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1638 je bil za l. 1638 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1637 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1639 je bil za l. 1639 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1638 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1640 je bil za l. 1640 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1639 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1641 je bil za l. 1641 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1640 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1642 je bil za l. 1642 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1641 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1643 je bil za l. 1643 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1642 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1644 je bil za l. 1644 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1643 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1645 je bil za l. 1645 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1644 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1646 je bil za l. 1646 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1645 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1647 je bil za l. 1647 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1646 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1648 je bil za l. 1648 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1647 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1649 je bil za l. 1649 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1648 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1650 je bil za l. 1650 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1649 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1651 je bil za l. 1651 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1650 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1652 je bil za l. 1652 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1651 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1653 je bil za l. 1653 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1652 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1654 je bil za l. 1654 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1653 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1655 je bil za l. 1655 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1654 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1656 je bil za l. 1656 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1655 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1657 je bil za l. 1657 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1656 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1658 je bil za l. 1658 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1657 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1659 je bil za l. 1659 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1658 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1660 je bil za l. 1660 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1659 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1661 je bil za l. 1661 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1660 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1662 je bil za l. 1662 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1661 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1663 je bil za l. 1663 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1662 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1664 je bil za l. 1664 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1663 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1665 je bil za l. 1665 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1664 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1666 je bil za l. 1666 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1665 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1667 je bil za l. 1667 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1666 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1668 je bil za l. 1668 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1667 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1669 je bil za l. 1669 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1668 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1670 je bil za l. 1670 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1669 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1671 je bil za l. 1671 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1670 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1672 je bil za l. 1672 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1671 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1673 je bil za l. 1673 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1672 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1674 je bil za l. 1674 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1673 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1675 je bil za l. 1675 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1674 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1676 je bil za l. 1676 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1675 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1677 je bil za l. 1677 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1676 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1678 je bil za l. 1678 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1677 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1679 je bil za l. 1679 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1678 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1680 je bil za l. 1680 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1679 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1681 je bil za l. 1681 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1680 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1682 je bil za l. 1682 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1681 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1683 je bil za l. 1683 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1682 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1684 je bil za l. 1684 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1683 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1685 je bil za l. 1685 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1684 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1686 je bil za l. 1686 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1685 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1687 je bil za l. 1687 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1686 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1688 je bil za l. 1688 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1687 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1689 je bil za l. 1689 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1688 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1690 je bil za l. 1690 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1689 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1691 je bil za l. 1691 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1690 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1692 je bil za l. 1692 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1691 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1693 je bil za l. 1693 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1692 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1694 je bil za l. 1694 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1693 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1695 je bil za l. 1695 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1694 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1696 je bil za l. 1696 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1695 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1697 je bil za l. 1697 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1696 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1698 je bil za l. 1698 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1697 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1699 je bil za l. 1699 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1698 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1700 je bil za l. 1700 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1699 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1701 je bil za l. 1701 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1700 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1702 je bil za l. 1702 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1701 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1703 je bil za l. 1703 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1702 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1704 je bil za l. 1704 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1703 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1705 je bil za l. 1705 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1704 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1706 je bil za l. 1706 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1705 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1707 je bil za l. 1707 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1706 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1708 je bil za l. 1708 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1707 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1709 je bil za l. 1709 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1708 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1710 je bil za l. 1710 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1709 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1711 je bil za l. 1711 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1710 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1712 je bil za l. 1712 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1711 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1713 je bil za l. 1713 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1712 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1714 je bil za l. 1714 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1713 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1715 je bil za l. 1715 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1714 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1716 je bil za l. 1716 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1715 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1717 je bil za l. 1717 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1716 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1718 je bil za l. 1718 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1717 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1719 je bil za l. 1719 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1718 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1720 je bil za l. 1720 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1719 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1721 je bil za l. 1721 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1720 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1722 je bil za l. 1722 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1721 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1723 je bil za l. 1723 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1722 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1724 je bil za l. 1724 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1723 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1725 je bil za l. 1725 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1724 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1726 je bil za l. 1726 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1725 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1727 je bil za l. 1727 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1726 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1728 je bil za l. 1728 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1727 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1729 je bil za l. 1729 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1728 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1730 je bil za l. 1730 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1729 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1731 je bil za l. 1731 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1730 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1732 je bil za l. 1732 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1731 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1733 je bil za l. 1733 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1732 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1734 je bil za l. 1734 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1733 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1735 je bil za l. 1735 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1734 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1736 je bil za l. 1736 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1735 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1737 je bil za l. 1737 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1736 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1738 je bil za l. 1738 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1737 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1739 je bil za l. 1739 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1738 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1740 je bil za l. 1740 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1739 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1741 je bil za l. 1741 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1740 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1742 je bil za l. 1742 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1741 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1743 je bil za l. 1743 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1742 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1744 je bil za l. 1744 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1743 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1745 je bil za l. 1745 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1744 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1746 je bil za l. 1746 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1745 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1747 je bil za l. 1747 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1746 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1748 je bil za l. 1748 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1747 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1749 je bil za l. 1749 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1748 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1750 je bil za l. 1750 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1749 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1751 je bil za l. 1751 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1750 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1752 je bil za l. 1752 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1751 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1753 je bil za l. 1753 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1752 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1754 je bil za l. 1754 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1753 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1755 je bil za l. 1755 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1754 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1756 je bil za l. 1756 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1755 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1757 je bil za l. 1757 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1756 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1758 je bil za l. 1758 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1757 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1759 je bil za l. 1759 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1758 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1760 je bil za l. 1760 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1759 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1761 je bil za l. 1761 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1760 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1762 je bil za l. 1762 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1761 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1763 je bil za l. 1763 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1762 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1764 je bil za l. 1764 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1763 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1765 je bil za l. 1765 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1764 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1766 je bil za l. 1766 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1765 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1767 je bil za l. 1767 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1766 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1768 je bil za l. 1768 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1767 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1769 je bil za l. 1769 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1768 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1770 je bil za l. 1770 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1769 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1771 je bil za l. 1771 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1770 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1772 je bil za l. 1772 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1771 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1773 je bil za l. 1773 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1772 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1774 je bil za l. 1774 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1773 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1775 je bil za l. 1775 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1774 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1776 je bil za l. 1776 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1775 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1777 je bil za l. 1777 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1776 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1778 je bil za l. 1778 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1777 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1779 je bil za l. 1779 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1778 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1780 je bil za l. 1780 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1779 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1781 je bil za l. 1781 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1780 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1782 je bil za l. 1782 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1781 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1783 je bil za l. 1783 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1782 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1784 je bil za l. 1784 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1783 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1785 je bil za l. 1785 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1784 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1786 je bil za l. 1786 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1785 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1787 je bil za l. 1787 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1786 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1788 je bil za l. 1788 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1787 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1789 je bil za l. 1789 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1788 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1790 je bil za l. 1790 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1789 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1791 je bil za l. 1791 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1790 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1792 je bil za l. 1792 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1791 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1793 je bil za l. 1793 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1792 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1794 je bil za l. 1794 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1793 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1795 je bil za l. 1795 plačan 16 gld. na l., dne 24. 1794 je bil plačan za prejšnjo leto (ib.). — Leta 1796 je bil za l. 1796 plačan 16 gld. na l., dne

Začasno domačo *kapelico presv. Trojice* so si naredile uršulinke o svojem prihodu v Ljubljano leta 1703.

Nekateri izvenljubljski samostani so imeli tu svoje dvorce in v njih kapele. Stiški opat Lovrene je v *stškem dvorcu* v Ljubljani postavil leta 1595. *kapelo presv. Trojice*. Dne 16. velikega srpana 1596 je prosil oglejskega patrijarha, da bi mu poslal svetinj za oltar v kapeli (Izv. II. 65.) Domačo kapelico je imel tudi *kostanjeviški dvorec* na Starem trgu. Bistriški kartuzijani so si pridobili hišo na Bregu poleg cerkvice sv. Fridolina. Leta 1606. je dal napraviti bistriški priyor br. Avguštin Brenee (Brentius) v tem dvorec *kapelo naše ljube Gospe*. To kapelo je tisto nedeljo po Malem šmarnu imenovanega leta posvetil ljubljanski škof Hren (Valv. XI. 693).

Tudi ljubljanski *dobrodelni zavodi* niso bili brez kapel. O starodavnem *meščanskem špitalu* je bilo že povedano, da je imel svojo cerkev sv. Elizabete, a v hiši sami je bila *kapelica sv. Boštijana*. Ko jo je poslan od škofa Searlichija dne 15. velikega travna 1631 obiskal prošt Gašpar Bobek, našel jo je popolnoma porušeno (Vizit. zap. v škofiji).

V zatrtem klariškem samostanu na Dunajski cesti je bila nad sto let vojaška bolnica. Od neke danjega samostana ni ostal tamkaj do naše dobe drugega nego lep kropilnik iz črnega marmorja, ki je bil vzdan v prvem nadstropju na hodniku. V vojaški bolnici se je nahajala *kapela*. Oltar, ki ga je zaljšala podoba *Marijinega oznanjenja* — delo umetnika Martina Schmidta (Kremser Schmidt) — je stal nekedaj v Idričanovem gradu (Rosenbüchl), a ga je podaril bolniški kapeli dr. med. Januar Curter pl. Breinlstein (Vrhovec, Laibach 191). Vojaško bolnico so podrli do pritličja še tisto leto, ko jo je poškodoval potres. Z njo vred je zginila z Dunajske ceste Marijina kapelica.

Materi božji dobrega sveta je bila posvečena domača kapela v kaznilnici na Žabjaku. Ko so zgradili novo sodiško poslopje, premestila se je tjakaj tudi kapela.

Izmed največjih in najlepše zidanih hiš v Ljubljani je Virantova hiša na svetega Jakoba trgu. Postaviti jo je dal po po-

žaru leta 1774. jezuit Gabriel Gruber. Poleg drugih znamenitosti je ohranjena še dandanašnji v njej *Gruberjeva domača kapela*, ki pa ne rabi več službi božji. Za to kapelico je slikal, kakor trdijo veškaki, Kremser Schmidt podoba *Marijinega oznanjenja*. To sliko si je pridobila pozneje vojaška bolnica. Schmidt pripisujejo tudi freske v Gruberjevi kapeli. (Izv. 1905. 44).

* * *

Še eno svetišče, ki se izza potresa ne opravlja več služba božja v njem, bi moral opisati. To je *cerkvica sv. Jurija na Gradu*. A tega ne storim, ker najstarejšega ljubljanskega svetišča stoječega na gradu ne prištevam zatrim cerkvam in kapelam, nego upam, da se pod svojim novim gospodarjem — mestom ljubljanskim — skoro dvigne v vrsto bogoslužju namenjenih božjih veža.

Župnik Ivan Vrhovnik.

O cerkvi sv. Križa v stari bolnici

so nam došli še nastopni podatki:

Oltarno sliko križanega Rešitelja sem zasledil v hiralnici v stari Kravji dolini v drugem nadstropju na hodniku na levo. Precej sem je spoznal za ono, ki je za časa moje ministrantovske službe kitila oltar špitalske cerkve. Neka usmiljenka mi je potrdila, da je i ona čula, da jo je slikal Kühnl. Podpisa umetnikovega nisem mogel najti na njej. Slika je še zelo dobro ohranjena.

Nato sem jo mahnil v kapelo nove bolnice. Na mah sem spoznal v njej stari, zdaj renovirani križev pot iz stare bolniške cerkve. Živo sem se spomnil Simona Cirenejskega na 5. postajališču, ki nosi nekako srednjeveško obleko kakega plemčeta (»Edelknabe«) temnosive boje in torbo ob boku; nadalje vojaka na drugi sliki, ki kaže pod križem onemoglemu Kristu figo.

Takoj sem tudi spoznal Madono, ki je nekedaj stala nad šotoriščem stare cerkve, — toda le fragment je še. Pod baldahin novega tabernakelja v ozadje so jo dejali; nima pa več širokega kositrenega in posrebrenega okvirja, ob straneh obdanega z zlatimi pra-

Stara gornjoravska na sedanjem Vrhovnem trgu je bila kapela, v njej je bilo slika Jezusa, sedanjega v hiralnici. V katerem delu polja je bila kapela ni tedaj je bilo utirjeno, ni znano. Posledno 12 letnega Jezusa je prejel umrjeman Fr. Pira in jo namestil v cerkvi v stari bolnici, ki jo je blagorodil 25. maja 1851 na 2. stol. Jezusa v hiralnici (dr. Fr. Jakič, Baraga 97).

meni, nego prilagoditi se je morala kamenitemu, v dnu baldahina se nahajajočemu. Krasno milostno podobo so vsestransko obrezali, da je mogla pod nebo. Tako so jo skrbili skoro na jedno tretjino stare slike.

Hote poizvedeti kaj več o dragi mi ostalini nekedanje »permeregarske« cerkve sem stopil v govorilnico usmiljenih sester. Podoba sv. Vincencija Pavljanskega, ki je v osmini njegovega svetkovanja stala na mestu, kjer je navadno zrla na nas, častilce svoje, sv. Bogorodica, — nad šotoriščem stare cerkve sv. križa — ta podoba je bila prvo, kar sem opazil na steni. Stopil sem prednjo. In pred starim znanceem hitelo je mimo več nego štirideset let, ki so se potopila v ocean. Živo mi je stopilo pred oči, kako sem, negodè tedaj, srečen bil nepoznajoč sveta, ko sem odgovarjal: »Bitt' für uns!« o času, tako rano prošlem, ko smo častili v osmini tega ugodnika božjega, — in mehak sem postal, zarosilo mi je oko. Ne sramujem se teh solza. Mladosti leta, kmalu ste minula!

V tem je prišla namestnica velečastne predstojnice sestra Bernardina, ki je že izza leta 1863. v Ljubljani. Kazaje na podobo redovnega vstanovnika sem trdil, da je imela slika nekedaj temnolakiran, ozek okvir, danes nosi pozlačen in širok, a ona je nasprotovala. Ker se ni spominjala izvestno, šla je povprašat predstojnico, ki je blagovolila izjaviti, da je oltarna slika v hiralnici istinito ona iz špitalske cerkve. Isto tako je odondod križev pot in madona nad šotoriščem. Tudi glede okvirja slike sv. Vincencija je potrdila predstojnica moje menenje.

Sliko o biglavljenu sv. Ivana Krstnika, ki se je nahajala v stari cerkvi pod korom, so prodali. Sedaj je last deželnega tajnika v p. Josipa Pfeiferja.

Brezmadežno v beli tuniki in modri, z zlatimi listi ozaljšani togi z zlatim zvezdatim vencem krog glave — devali so jo meseca majnika nad tabernakelj — je doletela čudna osoda: dali so jo za dobiček v neko dobrodelno loterijo. Dobil jo je baron Lazarini v Smledniku, oziroma njegova soproga.

Stari božji grob so prodali po posredovanju pokojnega kanonika Antona Urbasa nekam na deželo v bližino, kjer je nekedaj Urbas župnikoval. Morda je ta božji grob slikal še rajni Langus. Lep je bil in meni je — seveda sem bil takrat ministrant — zelo imponiral. Trije rimski vojaki, tvoreči skupino — načelnik naslanjajoč se na živ meč, a poleg njega dvoje vojakov s kopjema pred grobom, in na strani na desno in na levo po jeden legijonarec: prvi starec v vsej moči moške dobe, in drugi: mlad plavolas German, kojemu so segali dolgi kodri preko ramen, sinjih oči, oba en profil, oborožena z bradljama — kako so me zanimali tedaj, ko mi je bila glava polna viteških povesti! In tepinije z eksotičnim drevjem in rastlinjem vred — kako sem si tedaj želel v Palestino, Ameriko in prekomorske dežele!

Na vsakem oddelku stare bolnice se je nahajal oltar. Ponajveč je stala na njem podoba preblazene Device. Na žrtveniku kirurškega oddelka menda za moške pa je bila obešena nekedanja oltarna slika Rešitelja na križu — stara, zadimljena podoba. Menim, da je bila ta podoba sodeč po njeni velikosti in starosti — oltarna slika v špitalski cerkvi, predno so jo zamenili z gori omenjeno. Ta slika je sedaj last sirotišča v Kočevju.

Fr. Podkrajšek.

Kronika mesta Črnomlja in njega župe.

(Konec.)

1809. so Francozi prilomastili tretjič na Kranjsko. Sredi meseca majnika so se polastili stolnega mesta ljubljanskega. Meseca avgusta so prekoračili od Novega Mesta sem tudi Gorjance. Iztirjavanje vojniškega davka v novcih in vsakoršnih potrebščinah za Francosko armado, iztirjavanje velikanskega davka je razburila duhove. V noči od 8. do 9. oktobra je vzbuknila vstaja na Kočevskem in v Beli Krajini. Vse Prikolpje je bilo hipoma na nogah. Poljanci so bili prvi, ki so zgrabili po hišah razkropljene Francoze, razorožili je in vsmrtili. Nobenemu Francozu niso prizanesli. Še sedaj se pripoveduje, da niso hoteli prizanesti mlademu vojaku, ki je prosil na kolenih

usmiljenja in v znamenje, da je katoličan, kazal Poljancem škapulir. Ženske so od razdraženih kmetov izprosile, da ga niso ubili, nego vrgli v Kolpo. Ko se je pa rešil na breg, potolkel ga je vendar nekdo s kolom.¹ S francoskim orožjem dobro oboroženi so prišli na to Poljanci na Tančjo goro in silili kmete. naj se jim pridružijo in Francoze po Viniški, Semiški in Metliški župi napadejo in pomore. Tančanje so se branili; eni so zbežali v gore, drugi so šli v Črnomelj vprašat okrajnega komisarja, ali se jim naj pridružijo ali ne. Predno so se z njimi sešli, izvršili so bili Poljanci že svojo namero. Napadli so v vasi Mala gora, eno uro od Kočevja, stotnika Chambelli-ja in moštvo, ki je peljalo denar iz Novega Mesta, in vse pomorili. Uropanega denarja se niso dolgo veselili. Koj so jim bili Francozi za petami, ki so Poljancem požgali vse vasi. 10. oktobra so izvedeli v Ljubljani o vstaji. Silno stroge odredbe so kovali, a male čete francoskih vojakov so dajale domačinom pogum. Dne 12. oktobra je prišla do Črnomlja novomeška kompanija, ki je bila poslana mirit razburjeno ljudstvo. Prišla je popoldne, napadli so je Črnomaljeci.² Boj se je vršil za komendskim hribom ob stari cesti, kjer jih je oboroženo ljudstvo pričakalo. Lepa pristava n. reda z bogatimi kletmi je ta dan pogorela. Posadka se je umaknila v Gradac, kjer so se shajale dopošiljane pomožne francoske čete. Od tu so se spuščale posamezne čete na ogledovanje. Kmetje so jih pisano gledali in jih večkrat napadli. V lozi med Vranoviči in Črnomljem in pri Primostku med Podzemljem in Metliko so kmetje pobili take ogledujoče čete.³ Ni čudno, da so jih gledali pisano. Bili so to Francozi, ki so naložili in iztirjevali nečuveno velik davek, z vso vojaško strogosijo iztirjevali zase tudi živino, zraven pa kradli kakor srake — kar jim je prišlo pod roke — bilo jih je dobro. Francoski vojak si je najel konja od posestnika v Gradacu do Črnomlja, kamor se je bila nastanila 15. oktobra francoska posadka.⁴ Spremil ga je prav do tje, a mesto da bi mu

vrnil konja, naklestil ga je za plačilo in za konja s puškinim kopitom.⁵ 16. 17. in 18. oktobra so Francozi ropali po upornem mestu Kočevju in naredili škode za 80.000 gold. Mesto bi bili na to še požgali, da ni prišel o pravem času odposlanec črnomaljskega poveljnika s poročilom, naj Kočevarjem prizanese. Zatrdil je, da so Kočevarji nedolžni, le nahujskani. Črnomaljski župnik, znani čebelar Jonke je Francozom veliko dobrote storil, ker je celo število vojakov skril in rešil gotove smrti.⁶ S tem so bili pri koncu upori proti Francozom. Dne 14. oktobra v Schönbunu sklenjeno premirje se je 22. oktobra slovesno razglasilo in 28. oktobra oklicala »Ilirska provincija.« Kranjska je postala francoski departement. Vsa se je razdelila v okraje, ti v župnije ali merije. Bela Krajina je obsegala dva kantona: črnomaljski in metliški in sta spadala pod okraj novomeški. Črnomaljski kanton je obsegal merije: Poljane, Črmošnice, Oberh. Schweinberg.⁷ Francozi so se začeli baviti s temeljito prevstrojitvijo novodobljene sveta. Krasni načrti v povzdigo omike in blagostanja so ostali žalibog res le načrti. Prehitro jim je potekla doba blagodejno namišljene prevstrojitve. Sredi meseca decembra 1813. ni bilo že nobenega Francoza več v deželi.

1817. je razsajala po župi huda lakota: več ljudi je pomrlo za njo.

1824. je bila dozidana cerkev sv. Vida. Staro, ki je stala streljaj od sedanje na zapadni strani, so porušili. Stala je v ovinku poti, ki vodi od ceste do cerkve.

1830. Iz tega leta se hranijo načrti, po katerih bi se imela župnijska cerkev podaljšati in razširiti. Večna škoda! ki bi jo bilo nemogoče popraviti. Cerkev se je zanemarjala in prišlo je tako daleč, da so l. 1870. mislili, da se ne da več popraviti, da jo je treba podreti in novo narediti.

1834. je bil zidan iz kamena zvonik sv. Jakoba v Rodinah. Zgradili so ga Primorci za 100 fl. Isti delalci so zidali l. 1828. šest let

¹ Dom in Svet 1898. 52.

² Dimitz, G. K. IV. 299.

³ Dom in Svet 1898. 53.

⁴ Dimitz G. K. III. 301.

⁵ Dom in Svet 1898. 54.

⁶ Poropat Letopis 1874. 96.

⁷ Razdelitev od l. 1812. 7. jan.

prej most Dobliški za 200 gld. Pač neznatna vsota napram dobremu in trpežnemu delu. Danes bi bilo ob takemu plačilu nemogoče.

Šolskega poslopja dosedaj mesto še vedno ni imelo. Z vso v nemo sta se zavzela zanj župnik Ignacij Holzapfel (1834—1848) in knez vladika Anton Alojzij Wolf. V mali sobi komendskega poslopja je tedaj poučeval Gregor Palčič. Vsled nenavadno velikega pritiska otrok je postal šol. prostor prepičel, nikakor ni zadoštoval številu. Zato sta se imenovana gospoda obrnila do pristojnih oblastev in izposlovala toliko, da se je l. 1834. sešla v Črnomlju komisija, ki naj vodi z občinami obravnavo glede zidanja šole. Vse je z veseljem pozdravilo to dobro misel. Pa prišla je zapreka — niso se mogli zediniti glede prostora, kjer naj bi se zidala šola. Eni in sicer v večini so hoteli imeti šolo na prostoru nasproti sedanje Haringove hiše, drugi so jo hoteli imeti sredi mesta blizu cerkve in so tako drug drugemu nasprotovali, dokler ni komisija odšla in stvar bi bila kmalu zopet ostala v starem tiru. L. 1837. pa se je vladika Wolf zavzel za šolo ob priliki vizitacije v Črnomlju. Koj po povratku je stopil v dogovor z vlado in ta se je sedaj stvari resno prijel. Vender je trajalo zopet sedem let, predno je imelo mesto šolo. Zidala se je l. 1844. na mestu, kjer je prej stala starejšinska hiša (»das fröhliche Rathaus«)¹ in kjer vraduje zopet mestni občinski zastop, odkar se je zgradila tik cerkve nova »Franc Jožefova šola« l. 1890.

1836. morila je po župi kolera, mrličev je bilo veliko, zvonilo se je vsem skupaj prav na kratko po enkrat na dan.

1843. je bila dozidana cerkev v Dobljicah. Stara cerkvica je stala v spodnjem voglu pokopališča, tako, da je gledala na vas.

Do leta 1846. je bila šola enorazredna. To leto je postala dvorazredna in kakor taka ostala do l. 1860., ko je postala štirirazredna z enim katehetom, ki je bil tudi ravnatelj (konkordatna šola). To je trajalo do l. 1871., ko je bil prvi učitelj Josip Juvan imenovan po novi postavi za vodjo šole.

1849. je kupila črn. župnija veliki zvon v spominj na odpravo tlake in desetine iz

l. 1848. Napis: Črnomaljska fara me je zliti dala v zahvalo Bogu za rešenje od desetine in tlake. Zvonil vam bom, vabil vas bom, radoval vas bom, milil vas bom.

1850. so začeli poslovati iz Krupe preseljeni c. k. vradi v Črnomlju.

1854. je bila ustanovljena župa v Dragatušu. Iz Črnomaljske župe so bile izločene te-le vasi: Dragatuš, Dragovanjvas, Kvasica, Breznik, Podlog, Golek, Sela, Bederce in Šipek.

1854. se je gradila cesta iz Črnomlja do Petrove vasi in dalje proti Črmošnjicam. Cesta nosi ime po glavarju Derbiču, ki ima za njeno napravo največ zaslug »Derbičeva cesta.« Okr. glavar Derbič je bil velik dobrotnik tukajšnjemu ljudstvu. Vnemal je za umno poljedelstvo, živinorejo in sadjerejo. Malenkost sicer, a vender spominja vredna, da se zovejo črešnje, katerih srečujemo obilo zlasti ob cestah »Derbičeve črešnje.«

1855. je razsajala po mestu in župniji kolera. Iz te žalostne dobe je kapelica nasproti grada, zidana v zahvalo, da je bolezen pojenjala; iz enakega namena je zidana istega leta kapelica na Rožičevrhu.

1858. je zgrajeno pokopališče v Tuševem dolu. Do tega leta so pokopavali okoli sedanje cerkve, ki je bila do tega leta le pokopališka kapelica. To leto so presbiteriju prizidali še sedanjo ladijo. V starejših časih so se pokopavali Tuševljani pri sv. Sebastijanu. Pokopališče so premestili iz vasi na sedanji prostor.

1870. je bila odpravljena takozvana konkordatna šola, ki je bila pod duhovsko oblastjo. Eden izmed kapelanov, navadno III., je bil ravnatelj in katehet.

1873. je razsajala po župniji kolera. Število mrtvih to leto je znašalo 266. (l. 1904. le 66.). Za kolero jih je umrlo 64. Koj drugo leto se je pojavila huda živinska kuga. Mnogo vasi je bilo zaprtih in tudi mesto samo; otroci več časa niso smeli v šolo.

1877. je osnoval nemški »Schulverein« na Maverlu privatno šolo. To leto se je odprla tudi novo ustanovljena dvorazredna dekliška šola v Črnomlju. Ker so bile šolske sobe radi preobilega števila učencev pretesne, bilo je treba ustanoviti novo dekliško šolo.

¹ Listina v žup. arhivu.

Ferdinand Sladovič, lastnik gradu, je dal na svoje stroške prirediti potrebne sobe in lep prostoren vrt. Všolane občine so plačevale le najemnino. Tako je imelo mesto ločeno svojo deško in dekliško šolo.

1878. Za časa bosenske okupacije l. 1878. je padel v bitki pri Rogeli v Bosni edinec iz črnomaljske župe Jakob Štrucelj iz Tuševdola 5. avgusta 1878.

1879. je razsajala zopet živinska kuga, 1880 koze.

1880. se je z železnimi vezmi prevezala cerkev, ki je bila v slabem stanu. Mislili so, da se podere. Isti čas so prizidali sedanjo večjo zakristijo.

1881. je pritisnila račja kuga, ki je vzela rake belokranjskim vodom.

1882. so se postavile nove orglje: delo Goršičevo iz Ljubljane, stare so se prodale v Prilisce na Hrvaško.

1883. 8. januarija se je otvorila redna privatna nemška šola na Maverlu. Ustanovil jo je nemški Schulverein na svoje stroške. To šolo obiskuje okoli 65 otrok iz Maverla, Stražnega Vrha, Bistrice in Dobliske gore, katere vasi so všolane v Doblje in deloma v Črnomelj.

1886. 23. se je slovesno otvorila enorazrednica v Dobljah. Všolale so se v to šolo: Jernejavas, Grič, Bistrica, Jelševnik, Maverle, Stražni Vrh. Oče ameriškega škofa Ivana Vrha je podaril svojo hišo v Dobljah pod št. 13. za zgradbo nove šole, katero je dovolil deželni šol. svet 5. maja 1882.

Prvi učitelj, ki deluje na tej šoli še sedaj, je bil Ivan Lokar in prvi katehet Ivan Golob.

Istega dne in istega leta je dovolil dež. šol. svet enorazredno šolo občini Petrovavas. Delo je bilo končano l. 1887. in blagoslovljena je bila 28. oktobra i. l. Prvi učitelj je bil Ivan Kalan, prvi katehet Jakob Pokoren.

1888. 18. junija je bilo slovesno blagoslovljenje temeljnega kamena za štirirazredno »Frane Jožefovo šolo.« To je bil spominj 40 letnemu vladanju cesarja Fran Josipa. 25. februarja l. 1890. se je slovesno otvorila ta nova šola.

1890—1893. je vničila trtna uš vse vinograde. Ljudstvo je bilo

popolnoma obupano in se je trumoma selilo v Ameriko. Gorjanec je bila trta edin pridelek.

1895. 3. junija se je blagoslovila novo prenovljena cerkev sv. Duha. Od l. 1885. je bila v tako slabem stanju, da so jo zaprli, ker ni bilo več varno zahajati vanjo. 6. marca 1886. je porušil sneg streho na cerkvi sv. Duha. Mestna občina jo je v svojo last kupila 4. novembra 1886. od n. reda in jo popravila z milodari. Sestavil se je odsek za popravek cerkve l. 1892. ki je pobiral prispevke. Bila je poprave res potrebna. Ranjki kanonik Stariha se je izrazil, da bi je celo Turki ne bili tako grdo razdejali. Isti gospod je dal napraviti nov altar na lastne stroške.

1897. se je razprodala graščina Sladovičeva, nekdaj last Črnomaljskih gospodov na drobno.

1898. 11. julija se je slovesno otvoril in izročil porabi toliko potrebni in zaželeni vodovod, napeljan od Blatnika pri Verčicah. S to otvoritvijo so občine črnomaljskega okraja slovesno praznovale 50letnico vladanja Fran Josipa I.

1899. od 11—21. novembra se je obhajal v Črnomlju prvokrat sv. misijon, katerega so vodili oo. lazaristi iz Ljubljane.

1901. je bila huda zima, ki je trajala do konca marca. Ljudje so morali po shrambah kuriti, da jim ni krompir zmrznil i dr. Vsled nepredvidnosti je zgorela na ta način hiša 17. št. v Naklem.

1902. 21. oktobra se je ustanovila dekliška »Marijina Družba.« Sprejetih je bilo v družbo po ljubljanskem knežškofu dr. Antonu B. Jegliču 170 deklet.

1903. 20. aprilja se je ustanovila mladeniška »Marijina Družba.« sprejetih je bilo v družbo 95 mladeničev zopet po ljubljanskem knežškofu. 15. novembra 1903. je v župni cerkvi novomeški frančiškan o. Kornelij Petrič vpeljal in kanonično ustanovil III. red sv. Frančiška: šteje do 400 udov.

1904. tekom meseca julija se je popolnoma prenovila precej zapuščena cerkev sv. Sebastijana. Prekrila se je cerkev, zvonik je dobil novo kosinarsko streho. V cerkvi se je odstranil stari altar in nadomestil z novim,

ki je delo Konrada Skaze iz Št. Ulrika pri Grödnju na Tirolskem.

1905. v poletnem času se je popolnoma prenovila župnijska cerkev. Meseca majnika pretečenega leta je dobila nov šamotni tlak, — to leto pa se je lično preslikala znotraj. Preslikali pa so se tudi altariji. Potem se je pobelila zunaj, prebarval se je zvonik in streha.

S tem se končujejo važnejše drobtinice iz kronike Črnomlja in njegove župe, ki željno pričakuje, kedaj da more zabeležiti v liste svoje kronike tudi še dan prihoda železne kače, od katere upa in pričakuje boljše bodočnosti.

*

Kakor dodatek naj zgornjim drobtinam pristavljena bode še vrsta župnikov in duhovnih pomočnikov, kolikor jih je bilo možno zaslediti v župnih maticah ali po knjigah, iz katerih so vzeti vsi podatki.

I. Ž u p n i k i :

1228. Ivan.
1300.—1336. Fran.
1336.—1350. Henrik Opavski.
1350.—1358. Tomo.
1358. Ivan Trebenjski.
1379. Ivan župnik, prej v Rogatecu.
1380. Mihael.
1383.—1398. Albert Schwanberski.
1398. Ivan in Nikolaj.
1406. Nikolaj.
1407. Ivan.
1424.—1432. Peter.
1456. Lavrèncij Leuschner.
1466. Bolfenk Han.
1526.—1546. Ivan Heldt.
1559. Jurij Dragolič.
1562. † Ivan Likek.
1562. Nikolaj Tuskanič iz Semiča.
1565.—1584. Matija Schlögel.
1579 ad interim: Jurij Marojč (Maroitsch).
1584. Tomo Stanič (Stanicius).
1590. Adam Zamujen (Samuien).
1593. Jurij Sušič.
1599. Lenart Winter, vikarij, od l. 1600. župnik.
1620. Jurij Petrolinovič.
1665. Nikolaj Malič.
— Andrej Dusek.
1688. Ivan Lašič.

1690. Ivan Martinič.

1700. Jakob Kocijan.

1753. Ivan Veličič (Beličič): od tega leta dalje po maticinih knjigah.

1753.—1755. Matej Jesenko (Jessenggo).

1756.—1759. Jurij Grabek.

1759.—1760. Miha Konda (Conda).

1760.—1766. Jurij Gojmerec (Goimerez), prej kapelan v Črnomlju.

1766.—1780. Ivan Nemanič, prej kapelan v Črnomlju.

1780.—1791. Matija Pasič (Passitsch), prej kapelan v Črnomlju.

1791.—1796. Jurij Veselič.

1796.—1800. Josip Trenc.

1800.—1802. Matija Stariha.

1802.—1805. Ivan Kokalj.

1806.—1815. Marko Drganec.

1815.—1819. Ivan Jurij Panjan.

1819.—1820. Jurij Jeglič.

1821.—1826. Marko Šutelj (Schuttey).

1827.—1834. Vincencij Vovk.

1834.—1848. Ignacij Holzapfel.

1848.—1849. Jurij Kobe, provizor.

1849.—1851. Martin Skubie, provizor.

1851.—1868. Matija Šutej.

1868.—1872. Franjo Dovgan, od 1868. do 1869. provizor.

1872.—1873. Sigfrid Sporn, provizor.

1873.—1895. Viljem Vesel.

1895.—1897. Franjo Munda.

1897.—1901. Miha Klemenčič, prej kapelan v Črnomlju.

1902.— Stanko Peharec.

II. D u h o v n i p o m o č n i k i :

1733. Adam Dibaldi.

1741. Ivan Kr. Biličič.

1742. Jakob Lavrin, vikarij.

1753.—1754. Peter Stajnič.

1747.—1756. Ivan Kr. Nemanič.

1757.—1760. Jurij Gojmerec (Goimerez).

1760.—1761. Andrej Paisč (Passitsch).

1762.—1766. Marko Smrekar.

1760.—1762. Josip Mihelčič.

1756.—1771. Jakob Rom.

1766.—1785. Ivan Sepahar.

1769.—1771. Ivan Konda.

1771.—1777. Jakob Lukežič.

1771.—1789. Matija Pašič (Pashitsch) vic.

1778. Matija Stariha, kurat.
 1779. Jakob Pašič, vikarij.
 1780. Miha Ostronovič, vikarij.
 1780.—1781. Gregor Jaketič, kurat.
 1785. Josip Jerman.
 1785.—1791. Martin Bajuk.
 1786.—1790. Marko Bolkovec.
 1798.—1805. Valentin Kremžar.
 1800. Matija Stariha.
 1802. Josip Magaj.
 1802.—1803. Jakob Stavdahr.
 1802.—1803. Miha Dragosenič.
 1806.—1811. Matej Juraj.
 1812.—1815. Peter Stariha.
 1815.—1817. Ivan Zajec.
 1816.—1824. Gašpar Porenta.
 1816. Josip Kočevr.
 1817.—1822. Škrjanec.
 1823. Anton Pavlin.
 1824.—1825. Jurij Krašovec.
 1824.—1825. Ivan Hinek.
 1825.—1826. Filip Jakob Kočevr.
 1826.—1829. Anton Sevšek.
 1826.—1828. Andrej Jeraj.
 1829. Ivan Zavrl.
 1829.—1833. Anton Javh.
 1830.—1831. Andrej Skopec.
 1830.—1834. Jernej Medved.
 1833.—1839. Fran Rant.
 1833.—1838. Tomo Troha.
 1839.—1841. Jakob Stresen.
 1839.—1844. Jože Barl.
 1842.—1844. Jakob Rozman.
 1844.—1846. Martin Jenoh.
 1845.—1848. Anton Lampe.
 1847.—1852. Danijel Terček.
 1849.—1853. Miha Schoss.
 1852.—1854. Ignacij Gravelj.
 1854.—1859. Simon Zadnik.
 1854.—1857. Rihard Frank.
 1857.—1858. Ivan Budnar.
 1858. Matija Torkar.
 1858.—1861. Josip Lukanec.
 1859.—1860. Josip Boncel.
 1861.—1863. Filip Cvek.
 1861.—1864. Ivan Fajdiga.
 1863. Jernej Korec.
 1863.—1866. Jakob Gross.
 1864.—1866. Anton Domicelj.
 1866.—1867. Ivan Dovič.
 1866.—1867. Miha Koželj.
 1866.—1868. Fran Vrančič.
 1867.—1871. Ivan Karet.
 1868. Martin Poč.
 1868.—1870. Ivan Pintbah.
 1869.—1873. Ivan Belec.
 1871.—1873. Ivan Stupar.
 1873.—1878. Valentin Brgant.
 1873.—1875. Matija Videmšek.
 1877. Jakob Sušnik.
 1877.—1879. Josip Merjašič.
 1878.—1880. Anton Šmidovnik.
 1879.—1883. Martin Malenšek.
 1880.—1885. Ludovik Jenko.
 1884. Ivan Plevaneč.
 1883.—1884. Ivan Piskar.
 1884.—1885. Fran Demšar.
 1885.—1895. Miha Klemenčič.
 1885.—1887. Ivan Golob.
 1887.—1889. Jakob Pokoren.
 1889.—1892. Matija Novak.
 1892.—1894. Martin Kerin.
 1894. Anton Medved.
 1894.—1896. Ivan Pristov.
 1895.—1899. Jurij Karlin.
 1896.—1897. Ivan Dolinar.
 1897.—1898. Ivan Sever.
 1898.—1903. Fran Župančič.
 1899.—1902. Ivan Florijančič.
 1902.— Miha Zelnik.
 1903.— Leopold Podlogar.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrto leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivan Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.